

בס"ד. שיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, ה'תשכ"ב.

בלתי מוגה

א. מאמר (כעין שיחה) ד"ה כי נר מצוה ותורה אור.

* * *

ב. ע"פ משנת"ל (במאמר¹) בענין ההוספה ד"דרך חיים" לגבי "נר מצוה ותורה אור"², שזהו"ע המס"נ שמצד עצם הנפש — יש לבאר ענין בספר התניא:

בהתחלת ספר התניא הובא מאמר רז"ל³ "משביעין אותו כו' ואפילו כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה הי' בעיניך כרשע", ומבואר בתניא⁴ הדיוק ד"הי' בעיניך כרשע" (בכ"ף הדמיון), "ולא רשע ממש, אלא שיחזיק עצמו לבינוני, ולא להאמין להעולם שאומרים שהרע שבו נתבטל לגבי הטוב, שזו מדרגת צדיק כו'", וכמבואר שם בארוכה, ש"אף מי שבתורת ה' חפצו ויהגה בה יומם ולילה לשמה, אין זו הוכחה כלל שנדחה הרע ממקומו וכו'".

אך לכאורה אין זה ביאור מספיק:

מארוז"ל "משביעין כו' הי' בעיניך כרשע" הוא גם בנוגע לצדיק לאמיתתו. וכמובן, שכאשר כל העולם כולו אומרים לו צדיק אתה, הרי יש ביניהם כאלו שיודעים מה היא מדריגת צדיק לאמיתתו. ומה גם שמרגיש בעצמו שהוא במדריגת צדיק לאמיתתו — שמואס ברע כו', בתכלית השנאה והמיאוס, כמו צדיק גמור, או עכ"פ שלא בתכלית השנאה והמיאוס, כמו צדיק שאינו גמור⁵, דאל"כ, לא היתה אצלו קס"ד שהוא במדריגת צדיק.

וא"כ, כאשר מדובר אודות מי שהוא במדריגת צדיק לאמיתתו, למה יהי' בעיניו כרשע?

ומבאר הצ"צ במאמר⁶, ע"פ מה שמצינו שאמר ריב"ז "איני יודע

(5) תניא פ"י.

(1) פ"ב (לעיל ריש ע' 336).

(6) ד"ה כי נר מצוה באוה"ת נ"ך ח"א ע'

(2) משלי ו, כג.

תקעא. ח"ג ע' א"שס. וראה גם קיצורים

(3) נדה ל, ב.

והערות לתניא ע' מו ואילך.

(4) פ"ג.

באיזו (דרך) מוליכין אותי⁷, שאע"פ שעסק בתורה הרבה כו', אעפ"כ נסתפק שמא בבחי' עצם הנשמה שלמעלה מהשכל לא הי' בעבודת ה' כו', וכמבואר במ"א⁸ בענין הבקשה "ומכפירים יחידתי"⁹.

וכפי שמצינו שיש כאלו שמצד כחותיהם הפנימיים נמצאים בקליפות, אבל יש להם נשמות גבוהות, ולכן נקל להם לבוא לידי תשובה, מצד נשמתם שהיא מעולם העליון כו', ויש להיפק, שאפילו צדיקים ששכלם תמיד בעבודת ה', אפשר שיש להם נשמה נמוכה והיא בקליפות כו'.

וזהו שאמר ריב"ז איני יודע כו', כיון שענין זה הוא למעלה מהדעת, וכמ"ש¹⁰ "לא ידעתי נפשי". והיינו, שאף שלמד הרבה תורה, והי' אצלו הענין ד"נר מצוה ותורה אור", נסתפק אם יש אצלו גם ענין המס"נ שמצד עצם הנשמה.

ועפ"ז מבאר הצ"צ מה שמשיעם את האדם שאפילו אם "כל העולם כולו אומרים לך צדיק אתה הי' בעיניך כרשע" — שזהו מצד העצם כו'.

ג. ויש להוסיף ולבאר מדוע לא נתפרש תירוץ זה בתניא?

ויובן ע"פ מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר¹¹, שמלבד "ספר של בינונים", כתב רבינו הזקן גם "ספר של צדיקים"¹², אך בעת השריפה שהיתה בליאדי או בליאזנא, עלה ספר זה בלהב השמימה... באותו זמן שבו נסתלק הסבא משפולי.

— לא שמעתי קישור הענינים דהסתלקות הסבא משפולי ושריפת הספר של צדיקים, אבל שמעתי ב' הענינים בחדא מחתא, ומשמע שיש קשר ביניהם. —

ובכן: ב"ספר של בינונים" — גם המדובר בענין צדיק, אין זה אמיתית מדריגת צדיק, כי אם עד כמה שנוגע לבינוני; ובספר של צדיקים — מדובר אודות בינוני עד כמה ששייך בנוגע לצדיק.

ולכן אין להקשות מדוע לא פירש רבינו הזקן בתניא את הפירוש

(7) ברכות כח, ב. וראה גם לעיל ע' 60. (11) ראה גם מ"מ, הגהות והערות קצרות וש"נ.

(8) לקו"ת ראה כה, א"ב.

(9) תהלים לה, יז.

(10) שה"ש ו, יב. וראה אוה"ת ר"פ פינחס. המשך תער"ב ח"ג ע' א'תיג.

(12) כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בהתרגשות ובקול חנוק מבכי (המו"ל).

היותר נעלה ב"הי' בעיניך כרשע" המבואר במאמר הנ"ל — כי, ספר התניא הוא "ספר של בינונים", ולכן מספיק לפרש "הי' בעיניך כרשע" בדרגא תחתונה יותר, ש"מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו כו", אע"פ שעבודתו במחשבה דיבור ומעשה היא בשלימות.

אבל כאשר מדובר אודות מדריגות נעלות יותר, והיינו, שנמצאים במעמד ומצב שבנוגע לכחות הגלויים לא שייך פקפוק כלל — אזי צריכים לפרש "הי' בעיניך כרשע" בנוגע לעצם הנפש, כמבואר במאמר הנ"ל.

ד. ואעפ"כ מספרים לנו גם אודות הפירוש היותר נעלה ב"הי' בעיניך כרשע", ששייך לצדיקים:

והביאור בזה — ע"פ המבואר בתניא¹³ שכל אדם צריך להשתדל ולעסוק גם בחלק השבועה "תהי צדיק", "וכולי האי ואולי יערה עליו רוח ממרום ויזכה לבחי' רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו כו", ולכן צריך לידע גם את הפירוש היותר נעלה ב"אל תהי רשע", בנוגע לעצם הנפש כו'.

וגם מה שמספרים לנו בנוגע כללות ענין העצם שלמעלה מכחות הגלויים, אינו לשם ידיעה בעלמא, אלא מפני שצריכים לידע זאת, כיון שצריכים לעסוק גם בזה — לתקן גם את העצם.

והענין בזה — שע"י פנימיות התורה יכולים לתקן גם את העצם. וכידוע הסיפור¹⁴ שרבינו הזקן אמר פעם לא': על מי אתה בוטח, אם עלי — הרי לא תדע אפילו את הדרך לגן-עדן שלי. ואמר על זה הצמח-צדק, שזוהי מדריגה נעלית יותר ממדריגת ריב"ז שאמר "איני יודע באיזו (דרך) מוליכין אותי", ואילו אדמו"ר הזקן הי' יודע כו'.

ובנוגע אלינו — צריכים לידע, שע"י לימוד החסידות ועבודת החסידות יכולים לשנות ולהפוך ("איבערמאָכן") גם את העצם, כי, כאמור לעיל (במאמר¹) תורת החסידות הו"ע "דרך חיים", שלמעלה מכחות הגלויים, ולכן הרי זה פועל על העצם¹⁵.

אלא שהדרך לזה היא ע"י "תוכחות מוסר": לימוד החסידות צריך להיות לא בכדי שיתנו לו "יישר-כח"... וללא נפק"מ אם טופחים על שכמו בשביל זה, אלא באופן של "תוכחות מוסר" — שמייסר את עצמו

תור"מ ח"ל ע' 281. וש"נ.
15) חסר קצת (המור"2).

13) פי"ד.
14) סה"ש תורת שלום ע' 171. וראה גם

כו' (כמשנ"ת במאמר¹⁶), ואז הרי זה מסייע גם להעצם שלמעלה מכחות הגלויים.

* * *

ה. האמור לעיל (במאמר¹⁷) בענין ד"דרך חיים" שצריך להיות נמשך ומאיר ב"נר מצוה ותורה אור" — הרי זה כללות החידוש של ישיבת תומכי תמימים¹⁸, שלימוד החסידות נעשה חלק מסדר הישיבה, ובאופן של התאחדות עם לימוד הנגלה (כפי שנתבאר בהתוועדות שלפנ"ז¹⁹).

כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע אמר²⁰, שמטרתו ביסוד הישיבה היא, בכדי שיזכרו את "נותן התורה".

— איתא בירושלמי²¹ על הפסוק²² "ויאמר ה' על עזבם את תורת", "אותי עזבו, אוותרה (על זה הייתי מוותר להם) שמא את תורת שמרו, שאילו אותי עזבו ותורתי שמרו, המאור שבה הי' מקרבן אצלי". ובכן, מאמר זה הי' נמצא בירושלמי כו"כ שנים, ואעפ"כ, אף אחד לא שם לב לכך שיש צורך ב"מאור שבתורה", ואילו הענין ד"מקרבן אצלי" הי' יכול להיות "בגלגול זה או בגלגול אחר" (כמ"ש בתניא²³).

ועד שהגיע הזמן של גילוי תורת החסידות, "מאור שבתורה", ואח"כ בהתייחסות ישיבת תומכי תמימים הרי זה נעשה חלק מסדר הישיבה (כנ"ל), וענין זה "מחזיר למוטב" בגלוי, ופועל כבר עתה שיזכרו את "נותן התורה" — לא בלשון עבר, אלא "נותן התורה" בלשון הווה²⁴, כך, שיש לו כבר את "נותן התורה".

מובן וגם פשוט שהדרך "ליקח" את "נותן התורה" היא ע"י לימוד התורה, ובפשטות, שצריכים לשבת וללמוד ("מ'מוז טאָקע פשוט זיצן און לערנען"...) אלא בכדי להרגיש ולחוש ("הערן") את "נותן התורה" בלימוד התורה, הרי זה ע"י "דרך חיים", שהו"ע לימוד תורת החסידות.

(19) שיחת י"ט כסלו סמ"ב (לעיל ע' 301).

(20) ראה קונטרס עה"ח פי"א ואילך.

(21) חגיגה פ"א ה"ז (ובקה"ע). וראה גם איכ"ר פתיחתא ב. ה"ל ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג.

(22) ירמי' ט, יב.

(23) ספ"ל ט. ה"ל ת"ת שם.

(24) של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א. ובכ"מ.

(16) פ"ג (לעיל ע' 337).

(17) פ"ד (לעיל ע' 338 ואילך).

(18) נזכר גם שכללות ענין התייחסות

ישיבת תומכי תמימים הציע כ"ק אדמו"ר מהוהרי"צ לאביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, והיתה ביניהם שקו"ט בהענין, ובשבעת ימי המשתה הסכים אדנ"ע לכך (ראה תו"מ — רשימת היומן ע' שלה), ובשמח"ת הי' קריאת השם "תומכי תמימים" (ראה סה"מ תרנ"ט בהוספות ע' רכז).

וענין זה נוגע בעיקר לתלמידי הישיבה — ישיבה מלשון עכבה²⁵, שלימוד התורה הוא הקביעות שלהם, ואין להם שייכות לענינים אחרים — "תורתם אומנתם"²⁶.

לאחרי שיוצאים מהישיבה אזי יש "ריחים על צווארו"²⁷. ואף שגם אז יכולה להיות מציאות שיהי' זמן ללמוד תורה חצי יום, מ"מ, אין זה דומה למעמד ומצב שתורתו אומנתו, שהמעלה בזה היא לא רק שלומד ב"פ ככה, אלא זהו לימוד באופן אחר לגמרי — באופן של ישיבה ועכבה.

ו. ועפ"ז יובן ענין בפרשה שקורין בשבוע הבא:

על²⁸ הפסוק²⁹ "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה", מפרש רש"י בשם המדרש³⁰: "לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה", והיינו, שיעקב הקדים ושלח את יהודה למצרים, בכדי לייסד שם בית תלמוד, ישיבה, ללמוד תורה.

ומכאן רואים אנו, שכאשר יהודי צריך לבוא למדינה חדשה, עליו להבטיח לכל לראש, עוד לפני בואו שמה, שבמדינה זו יהי' מקום תורה, כיון שהתורה היא כל הקיום והחיות של יהודי.

וצריך להבין:

לשם מה הוצרך יעקב לשלוח שליח מיוחד, יהודה, למצרים, לעשות שם מקום תורה — הרי כבר לפניו הי' שם יוסף, וא"כ, הי' יכול לתקן ה"בית תלמוד" ע"י יוסף.

ועוד ועיקר: ע"פ מרז"ל³¹ "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם כו' אברהם כו' יצחק כו' יעקב כו'" — הרי מסתמא הי' כן גם אצל יוסף. ובפרט ע"פ פירוש רז"ל³² על הפסוק³³ "כי בן זקונים הוא לו", שיעקב מסר לו כל מה שלמד. וכן על הפסוק³⁴ "וירא את העגלות", שיוסף נתן סימן ליעקב על הלכות עגלה ערופה שלמד עמו³⁵; והרי הנהגתו של יוסף היתה במדריגה נעלית כ"כ, שיעקב אמר על זה: "רב עוד בני

(30) תנחומא ויגש יב. יל"ש ויגש רמז קנב.

(31) יומא כח, ב. ובלקח טוב שמות ג.

טז: "לא פסקה זקנה", ומביא רא"י מאברהם

יצחק יעקב ויוסף.

(32) ב"ר פפ"ד, ח. הובא בפרש"י עה"פ.

(33) וישב לז, ג.

(34) ויגש מה, כז.

(35) ב"ר פצ"ד, ג. זח"א רי, ב. הובא

בפרש"י עה"פ.

(25) ראה מגילה כא, סע"א. הובא בפרש"י

עה"ת תזריע יב, ד. בלק כב, ח. עקב ט, ט.

(26) ראה שבת יא, א.

(27) ראה הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג. וש"נ.

(28) מכאן עד סוף השיחה — הוגה ע"י

כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס

בלקו"ש ח"ג ע' 827 ואילך. במהדורא זו

ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(29) ויגש מו, כח.

יוסף חר"ם³⁶ — גם לפי הבנתו הנעלית של יעקב הי' יוסף חר"ם³⁷, ועד שזה פעל "ותחי רוח יעקב אביהם"³⁴ — שרתה עליו שכינה³⁸, שחזרה השכינה ושרתה על יעקב.

ז. ידוע³⁹ החילוק בין מדריגת יוסף למדריגות יעקב והשבטים:

יעקב אבינו (וכן האבות אברהם ויצחק) והשבטים היו מובדלים מעולם הזה. ולכן בחרו להיות "רועי צאן", לעסוק במרעה צאן, בכדי להמעיט את העסק בעניני עולם הזה ככל שאפשר, שלא יפריעו להם לעסוק בתורה ועבודה.

משא"כ יוסף — לא הי' רועה צאן עוד מצעירותו; גם כאשר נמכר לעבד במצרים, הי' עסוק בהנהגת עסקיו של פוטיפר, כמ"ש⁴⁰ "ויבוא הביתה לעשות מלאכתו", ואיתא בתרגום אונקלוס: "למבדק בכתבי חושבנא", הוא ניהל את החשבונות, שבכלל הרי זו טירדא גדולה; וביחוד לאחריו כן, כשנעשה "משנה למלך" והנהיג את כל המלוכה במצרים, עד כדי כך ש"על פיך ישק כל עמי גו"⁴¹, "ומבלעדיך לא ירים איש וגו"⁴², שהשגיח על כל אחד בכל המדינה, כך שהי' עסוק ביותר בעניני מצרים — ואעפ"כ כל זה לא הפריע לו כלל להיות בשעת מעשה בתכלית הדביקות לאלקות.

כלומר: אצל יוסף האירה בגלוי מדריגת האלקות שלמעלה מלהיות מקור על עולמות, שבה אין לעולם חשיבות וערך כלל, ובמילא לא שייך לומר שיותפס בענינים והטרדות של העולם שיבלבלו לדביקותו באלקות.

אע"פ שגם אצל האבות והשבטים האיר אלקות בגילוי — הרי זו מדריגת האלקות שמתלבשת בעולם, ובמילא מובן שהעולם תופס מקום שם. ולכן היו "רועי צאן", במצב של סילוק מטרדות העולם, בכדי שעניני העולם לא יהיו מניעה להקשר והדביקות שלהם באלקות באופן תמידי; אבל אצל יוסף האירה מדריגה נעלית באלקות שהיא למעלה מהעולם ופועלת בה באופן של "סובב" ובמילא הי' יכול להיות עסוק בטרדות העולם, ובאותה שעה, שלא יבלבלו אותו לתכלית דביקותו באלקות.

(רמב, ד ואילך). סה"מ"צ להצ"צ פא, א. ד"ה ומקנה רב תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע' רנח ואילך, ובהוצאה החדשה — ע' רפא ואילך).

(40) וישב לט, יא.

(41) פרשתנו מא, מ.

(42) שם, מד.

(36) שם, כח.

(37) ראה ב"ר שם ובחדושי הרד"ל שם.

זח"א קסד, א. ובכ"מ.

(38) פרש"י עה"פ — ע"פ התרגום.

אדר"ג ספ"ל.

(39) תו"ח ס"פ ויחי ד"ה בן פורת יוסף

ח. גודל מעלת מדריגת יוסף — שגם בהיותו עסוק "בכתבי חושבנא" וטרדות העולם הי' בתכלית הדביקות באלקות — היא בנוגע למעלת נשמתו. אבל בנוגע ללימוד התורה, שהאדם הלומד תורה צריך להיות מאוחד עם התורה⁴³ — בהכרח שתהי' "תורתו אומנתו", שכל התעסקותו תהי' רק בתורה. ולכן, כאשר מלבד התורה עוסק גם בענינים אחרים — עם היותם ע"פ תורה, וגם אז הוא "מרכבה" לאלקות — אזי חסר בתכלית היחוד של האדם עם התורה. האחדות המושלמת יכולה להיות רק כאשר "תורתו אומנתו", ואין לו עסק עם ענינים אחרים, אפילו ענינים שע"פ תורה⁴⁴.

וכדברי אביי⁴⁵: "אי אמרה לי אם קריב כותחא, לא תנאי", כלומר, אפילו הי' צריך לעשות אפילו מלאכה קלה עבור האומנת שגידלה אותו, הי' זה מבלבל אותו מלימוד התורה.

ויתירה מזה מצינו בהלכות תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן²⁷, שמחלק בין אופן לימוד התורה קודם החתונה, וכן הלימוד במשך ב' או ג' שנים אחר החתונה, "בטרם יוליד בנים הרבה", שיוכל ללמוד בלי טרדה גדולה כל כך, ובין הלימוד לאחרי כן, כאשר מוטל עליו עול הפרנסה, "ריחיים על צווארו" — אף שלכאורה יכול להיות שגם לאחרי כן, כשצריך לפרנס בני ביתו, לא יהי' טרוד כ"כ, כמו למשל עשיר גדול שאינו צריך להתייגע בפרנסתו, ואעפ"כ, כיון שבכל זאת מוטל עליו "עול" לפרנס בני ביתו, הרי מצד ה"עול" כשלעצמו, לא יכול להיות לימודו במעלת לימוד התורה כמו קודם החתונה ומיד לאחרי".

וזהו גם הטעם⁴⁶ שהלויים — שכל עבודתם היתה בבית המקדש וללמד תורה — לא הי' להם חלק ונחלה בארץ ישראל, כי, אם הי' להם עסק עם דברים צדדיים כמו נחלה, באיזה אופן שיהי', הי' זה מפריע לשלימות עבודתם.

וכך גם עתה, לאחרי שחרב ביהמ"ק, "ואין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד"⁴⁷, והיינו, שהקב"ה נמצא בד' אמות של לימוד התורה ע"ד כמו בביהמ"ק, הנה אלו שרוצים לעסוק בעבודת בית המקדש (ד' אמות של הלכה שבמקום עבודת המקדש), צריך שלא יהיו

(43) תניא פ"ה ופכ"ג.

(44) עד"ז ראה ג"כ שיחת שמחת ביה"ש תשכ"ג (לקו"ש ח"ד ע' 1160 ואילך. תו"מ חל"ה ע' 76 ואילך) בענין מעלת לולב — אף שרק טעם (תורה) יש לו — על אתרוג שיש לו

טעם וריח (תורה ומצות), כי הריח (ההשתדלות במצות) ממעט את היחוד עם הטעם.

(45) עירובין סה, א.

(46) רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל.

(47) ברכות ח, א.

אצלם ענינים צדדיים מלבד לימוד התורה; "תורתם" צריכה להיות "אומנתם", וכלשון הרמב"ם⁴⁶: "לוי .. הובדל לעבוד את ה' כו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם כו' ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו כו'".

ט. ע"פ כהנ"ל יובן מדוע הוצרך יעקב לשלוח את יהודה כדי לתקן בית תלמוד במצרים, ולא סמך על לימוד התורה של יוסף:

הן אמת שיוסף הצדיק הי' תמיד מאוחד ודבוק בתכלית בהקב"ה, שזוהי מעלה נעלית שנוגעת לנשמתו, אבל בנוגע ללימוד התורה, הנה מצד עניניו השונים, היותו מושל בכל ארץ מצרים, וילקט יוסף וכו'⁴⁸, לא הי' יכול להיות לימודו באופן של תורתו אומנתו בתכלית השלימות, כמדובר לעיל.

ובמילא, הגם שאצל יוסף עצמו לא הי' חסרון ח"ו — הרי בשביל העולם וקיומו (שהרי התורה היא הראשונה מג' העמודים שעליהם העולם עומד⁴⁹), שלח יעקב את יהודה (שהי' רועה צאן, מובדל מהעולם), כדי להעמיד במצרים ישיבה ובית תלמוד שהלומדים שם לא יעסקו כלל בענינים אחרים — ככל שתגדל מעלתם, גם באופן של "מרכבה"⁵⁰ — אלא כל עסקם יהי' בתורה בלבד.

י. תורה והוראותי' הם עבור כל דור:

תלמידי הישיבות צריכים לידע שענינם הוא תורה בלבד, ואין להם שייכות לענינים אחרים.

וגם העבודה דגמילות חסדים שנדרשת עבור לימוד התורה, כמאמר רז"ל⁵¹: "כל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו", היינו, שתורה ללא גמילות חסדים אינו מספיק,

— ולכן תבעו הרביים שגם תלמידי הישיבות יתעסקו בהפצת מעיינות החסידות בפרט והפצת היהדות בכלל —

הרי העבודה דגמילות חסדים צריכה להיות באופן שלא תנתק את התלמידים מהתאחדותם עם התורה, אלא אדרבה — כדי שתורתם תהי' כדבעי.

(50) ראה תניא פכ"ג: "המח' וההרהור בד"ת כו' הדיבור בד"ת כו' ולא מרכבה לבד".

(51) יבמות קט, ב. וראה ספר המאמרים ה'תש"ח ע' 266 הערה ז.

(48) ראה בארוכה לקו"ש ח"ג שם ע' 823 ואילך.

(49) אבות פ"א מ"ב.

וע"י לימוד התורה באופן כזה ישנו ויהי' קיום לעולם.

* * *

יא. כ"ק⁵² אדמו"ר שליט"א סיפר⁵³, שלאחרי חתונת כ"ק מו"ח אדמו"ר, הוסיפו ובנו חדר א' לדירה עבורם, וקודם שנכנסו כ"ק מו"ח אדמו"ר וזוגתו חמותי הרבנית שתליט"א להדירה, הכניסו לשם תלמידי התלמוד-תורה, ולמדו שם במשך כשבועיים.

וביאר הטעם שהכניסו להדירה תלמידי ה"חדר" דוקא, ולא תלמידי הישיבה — לפי שהיסוד העיקרי הוא בלימוד אל"ף-בי"ת, קמץ א' אָ, וכפי שרואים גודל ההשתדלות של כ"ק מו"ח אדמו"ר בענין זה⁵⁴.

ומכאן הוראה כיצד צריך להיות אופן הכניסה לבית — לא לחשוב אודות שטיחים ("קאַרפּעט'ס") ושאר שטותים, אלא ההתחלה צריכה להיות בענינים כגון הנ"ל⁵⁵.

* * *

יב. דובר אודות ב' הפירושים בענין "זאת חנוכה" שנתבארו במאמר של הצמח-צדק⁵⁶, כפי שמתבטאים בעבודת האדם כפשוטה, ונתבאר, שכיון שב"קיצור" של המאמר — שגם הוא נכתב ע"י הצ"צ, ובו מופיע תוכן כל המאמר בקצרה, וע"ד מארז"ל⁵⁷ "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה" (ולכן הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר מחבב ביותר ענין הקיצורים⁵⁸) — נזכר רק הפירוש הראשון, הרי מוכח, שהוא העיקר והתכלית כו'⁵⁹.

[במהלך ההתוועדות צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגונים: "פדה בשלום", "צמאה לך נפשי", "צמאה .. עך טי כו'", "שאַמיל", "אני מאמין" ו"הושיעה את עמך"].

ולאח"ז באוה"ת חנוכה (כרך ה) תתקנז, ב ואילך. וראה גם שיחת ש"פ מקץ, זאת חנוכה תשט"ז בתחלתה (תו"מ חט"ו ע' 311 ואילך).
(57) פסחים ג, ב. וש"נ.

(58) ראה גם תו"מ חט"ו ס"ע 17 ואילך.
(59) תוכן הדברים — ראה במכתב ד' טבת שנה זו (אג"ק חכ"ב ס"ע עח ואילך).

(52) מכאן ואילך — רישומי דברים בלבד (המו"ל).

(53) ראה גם תו"מ — רשימת היומן ע' רמב. וש"נ.

(54) ראה תו"מ חט"ו ע' 142. וש"נ.

(55) ראה גם בארוכה לעיל ע' 154 ואילך.

(56) נדפס בקונטרס בפ"ע (קה"ת, תשי"א),